

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Prudencinės elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų aktualijos

2023 m. spalį

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei
nurodomas šaltinis

1

EPI IR MI VALDYMO ISSUKIAI PRAKTIKOJE

2

LIETUVOS BANKO LUKESCIAI IR REKOMENDACIJOS DEL VALDYMO

3

KITOS PRIEZIURINES AKTUALIJOS

4

VEIKLA PAREMTA PER TARPININKUS

1

EPI IR MI VALDYMO IŠŠŪKIAI PRAKTIKOJE

2

LIETUVOS BANKO LŪKESČIAI IR REKOMENDACIJOS DĖL VALDYMO

3

KITOS PRIEŽIŪRINĖS AKTUALIJOS

4

VEIKLA PAREMTA PER TARPININKUS

EPI ir MĮ sektorius turi valdysenos ir kontrolės funkcijų perdavimo problemų, matomi tuščių bendrovių požymiai

Tarpusavio ryšys ir priklausomybė

VALDYMAS

VEIKLOS FUNKCIJŲ PERDAVIMAS

Dabartinės sektoriaus
problemos

Dabartinės sektoriaus
problemos

- Daugelis sprendimų priimami grupės, o ne įstaigos lygmeniu;
- Didžiąją dalį vadovybės sudaro įmonių grupės darbuotojai, nežinantys LR teisinio reguliavimo;
- Daugelis sprendimus priimančių asmenų (valdybos nariai, generaliniai direktoriai ir kt.) negyvena Lietuvoje ir aktyviai nevykdo savo funkcijų;
- Nėra nepriklausomų sprendimų priėmėjų (pvz., valdybos narių);
- Kompetencijos stoka;
- Interesų konfliktai;
- Iš anksto pasirinktas blogas valdymo modelis (pvz., modelis „Vienas trijuose“), kai nėra funkcijų atskyrimo ir kontrolės.

- Didelė dalis veiklos ir kontrolės funkcijų perduodama pagrindiniam paslaugų teikėjui (Grupės įmonei) ir (arba) kitiems paslaugų teikėjams (pastebimi tuščios bendrovės (angl. *empty shell*) požymiai);
- Nepakankama perduotų funkcijų kontrolė;
- Daug kitų atitikties problemų.

EPI ir MĮ priežiūros funkcijos vykdymas pagal teisės aktus

ĮSTAIGOS PRIEŽIŪROS ORGANAS

Visuotinis akcininkų
susirinkimas

Stebėtojų taryba

Valdyba

Jeigu nesudaryta **stebėtojų taryba**, tačiau priežiūros funkcijos, vadovaujantis ABĮ nuostatomis, priskirtos **valdybai**, tuomet priežiūros organo funkcijas atlieka **VALDYBA**.

Priežiūros funkcija gali būti priskirta valdybai, jei tenkinamos šios sąlygos:

- Vadovas nėra valdybos narys ir
- daugiau kaip pusė valdybos narių yra nepriklausomi.

Jeigu priežiūros funkcijos nepriskirtos **valdybai** arba nėra sudaryta **valdyba**, tuomet priežiūros organas - **visuotinis akcininkų susirinkimas**.

Vadovaujamės ABĮ

Jeigu bendrovėje nesudaroma **stebėtojų taryba**, stebėtojų tarybai nustatytos funkcijos kitų bendrovės organų kompetencijai nepriskiriamos, **išskyrus** ABĮ 34 straipsnio 8, 11 dalyse ir 37² straipsnio 4 dalyje nustatytus atvejus.

Valdymo modelis „Vienas trijuose“, kai sprendimai vieno asmens valioje

VALDYMO/PRIEŽIŪROS ORGANAS

Visuotinis akcininkų susirinkimas (atlieka priežiūros funkciją)

Valdyba

Vadovas

ORGANO NARIAI

Asmuo A
(vienintelis arba pagrindinis akcininkas)

Asmuo A (atskirais atvejais ir pirmininkas)
Asmuo B
Asmuo C

Asmuo A

VALDYSENOS IŠŠŪKIAI

Taikomas taip vadinamas „Vienas trijuose“ valdymo modelis, kai sutampa prižiūrintieji ir šie prižiūrimieji asmenys.

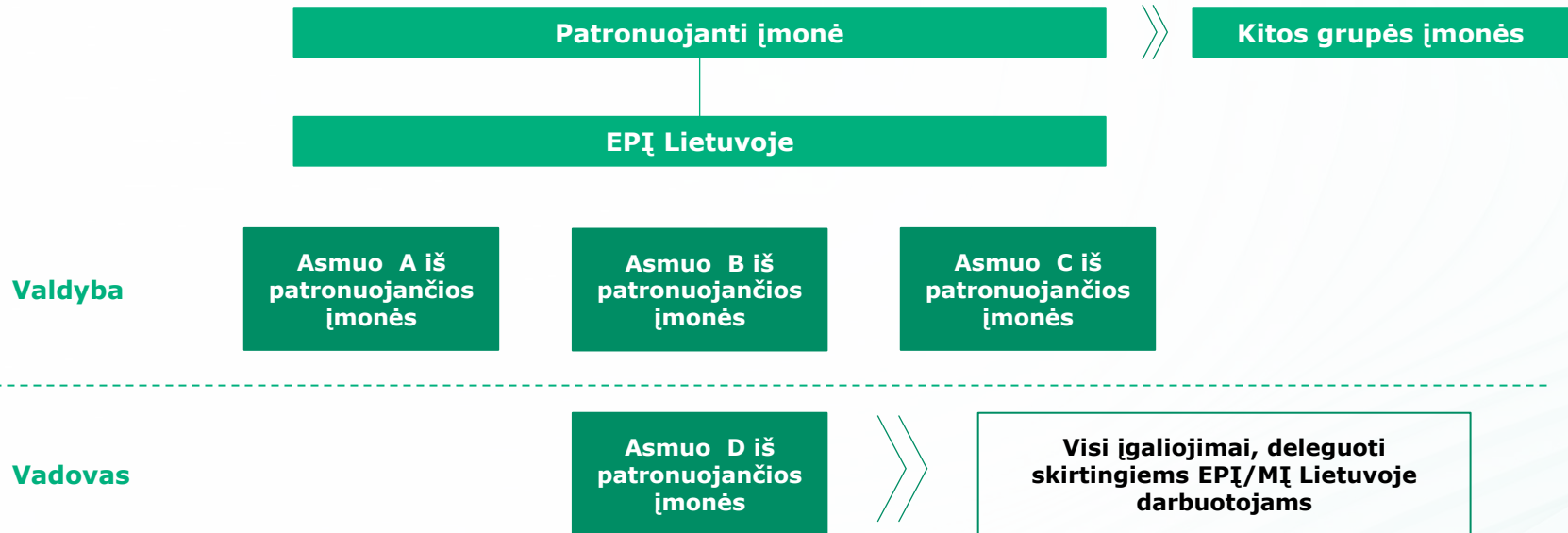
Nuolatinis interesų konfliktas užprogramuotas dėl vieno asmens įtakos ir dalyvavimo visose trijuose grandyse:

- **nėra** funkcijų atskyrimo tarp priežiūros ir valdymo organų;
- **negali** akcininkas praktikoje veiksmingai vykdyti priežiūros funkcijos valdybos narių bei vadovo, kurie kartu yra ir visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimus priimančias asmenys, atžvilgiu;
- **negali** valdyba iš esmės veikti nepriklausomai ir nešališkai.

SPRENDIMAS

- Lietuvos banko nuomone **turi būti sudaroma stebėtojų taryba.**
- Lietuvos bankas gerąją praktika laikytų, kai **sudaroma stebėtojų taryba ir kitais atvejais** (įstaigos veiklos modelis apima daug skirtingų paslaugų, didelės jų apimtys ir klientų skaičius, geografija plati (2020 m. liepos 23 d. LBV nutarimu Nr. 03-106 patvirtinto Aprašo dėl valdymo 5 punktą).
- **Aiškus funkcijų pasiskirstymo reglamentavimas vidaus dokumentuose**

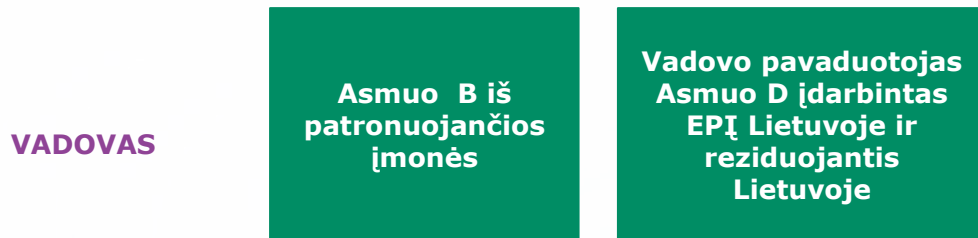
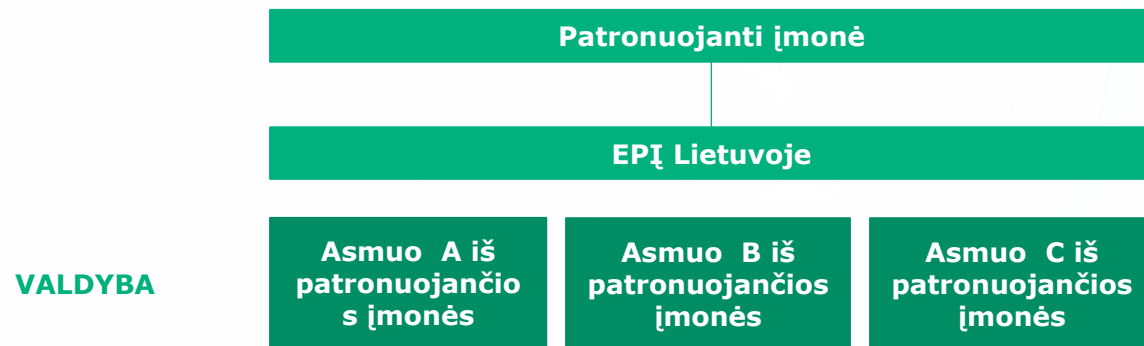
Įmonių grupės modelis, kai grupės įmonės iš valdysenos pusės laikomos vienu subjektu

PATIKRINIMO ĮŽVALGOS

- EPI Lietuvoje valdyba nepriima jokių realių sprendimų (nėra realių posėdžių, protokolų ir pan.);
- Valdymo požiūriu nebuvo jokio skirtumo tarp patronuojančiosios įmonės ir EPI Lietuvoje - jos buvo laikomos vienu subjektu;
- Dideles patronuojančiosios įmonės ir kitų grupės įmonių išlaidas dengė EPI Lietuvoje, nesant jokių susitarimų tarp grupės įmonių;
- Dėl to EPI Lietuvoje balanse labai padidėjo gautinos sumos, o tai padidino EPI Lietuvoje finansinę riziką.

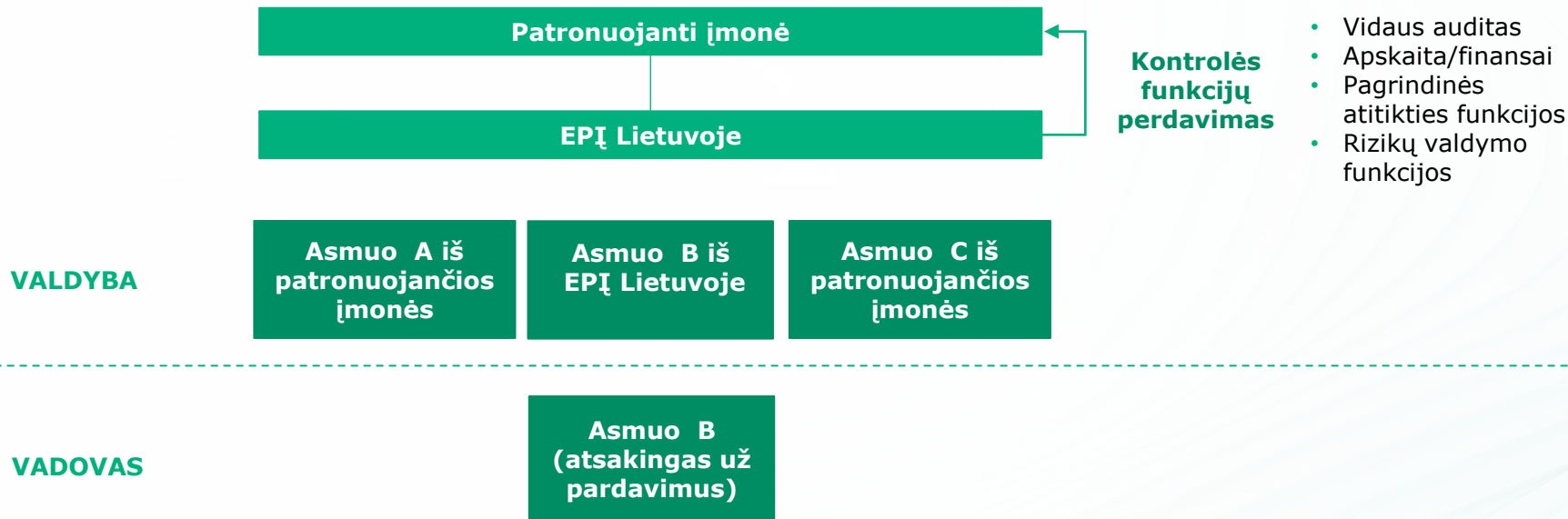
Valdymo modelis, kai vienas asmuo dalyvauja visuose įstaigos procesuose ir jo veiksmai nekontroliuojami

PRIEŽIŪROS IŽVALGOS

- *de facto* eina generalinio direktoriaus pareigas;
- priima sprendimus dėl rizikos valdymo ir verslo plėtros;
- dalyvauja visuose vidaus procesuose;
- nėra įgaliojimų atskyrimo, interesų konfliktas;
- antroji vidaus kontrolės linija praktiškai nevykdė savo pareigų;
- Buvo galimybė piktnaudžiauti įgaliojimais.

Tuščios bendrovės (angl. *empty shell*) atvejis EPI Lietuvoje negali egzistuoti savarankiškai

- Vidaus auditas
- Apskaita/finansai
- Pagrindinės atitikties funkcijos
- Rizikų valdymo funkcijos

PATIKRINIMO ĮŽVALGOS

- Dauguma antrosios vidaus kontrolės linijos darbuotojų dirba grupės lygmeniu, todėl EPI Lietuvoje trūko kontrolės ir buvo nustatyta daug atitikties trūkumų;
- EPI Lietuvoje valdyba nepriimdavo jokių realių sprendimų;
- EPI Lietuvoje iš esmės nebuvo jokių kontrolės funkcijų, tačiau turėjo dideles mokėjimų apimtis. Daugeliu požiūrių ją galima laikyti tuščia bendrove (angl. *empty shell*).

EPI ir MI neturėtų būti tuščia bendrove (angl. *empty shell*)

Veiklos funkcijos:

1. Pagrindinė (angl. core) IT sistema, jos palaikymas ir priežiūra
2. Kitos informacinių ir ryšių technologijų (IRT) paslaugos
3. Duomenų tvarkymas ir saugojimas
4. Finansai, apskaita ir atskaitomybė
5. Pardavimai ir rinkodara
6. Naujų produktų kūrimas ir vystymas
7. Kasdieninės operacijos (klientų aptarnavimas, mokėjimo operacijos ir kt.)

Kontrolės funkcijos:

1. AML/TF/sankcijų stebėseną ir kontrolę
2. Atitikties (angl. Compliance) funkcijos
3. Rizikos valdymas
4. Informacijos apsaugos pareigūno funkcijos (CISO)
5. Duomenų apsaugos pareigūno funkcijos (DPO)
6. Vidaus auditas (VA)

	Priklausomybė nuo tiekėjo	Perduotos veiklos dalis	Perduotos kontrolės dalis
1 gr. (Empty shell)	Visiška priklausomybė nuo Grupės tiekėjo	Perduota visa/beveik visa veikla	Perduota visa/beveik visa kontrolė (5-6 funkcijos iš 6)
2 gr. (Empty shell)	Didelė priklausomybė nuo Grupės tiekėjo	Perduota visa/beveik visa veikla	Perduota didelė dalis kontrolės funkcijų (3-4 funkcijos iš 6)
3 gr.	Dalinė priklausomybė nuo Grupės tiekėjo	Perduota didžioji dalis veiklos	Perduota dalis kontrolės funkcijų (1-2 funkcijos iš 6)
4 gr.	Įvairūs paslaugų teikėjai	Įvairi	Įvairi
5 gr.	Nėra priklausomybės nuo paslaugų teikėjų	Veikla neperduota arba perduota mažai	Kontrolė neperduota arba perduota mažai

LBV nutarimas „Dėl Finansų rinkos dalyvių veiklos funkcijų perdavimo kitiems asmenims taisyklių patvirtinimo“ (Nr. 03-166)

25 p. Įstaiga, priimdama sprendimą perduoti vykdyti Įstaigos veiklos funkcijas kitiems asmenims, turi užtikrinti stabilią ir tvarią Įstaigos veiklą, taip pat Įstaiga turi turėti organizacinę struktūrą ir netapti veiklos nevykdančiu subjektu

FNTT parengtos [fiktyvių įmonių veiklos požymių nustatyma@airės](mailto:fiktyviu_jmonių_veiklos_požymių_nustatyma@airės)

Turinys

1

VALDYSENOS IŠŠŪKIAI PRAKTIKOJE

2

LIETUVOS BANKO LŪKESČIAI IR REKOMENDACIJOS DĖL VALDYMO

3

KITOS PRIEŽIŪRINĖS AKTUALIJOS

4

VEIKLA PAREMTA PER TARPININKUS

2023 m. Lūkesčių raštas*

TINKAMA VALDYMO SISTEMA.

Licencija išduodama prašymą pateikusiam juridiniam asmeniui, tik jeigu jis, atsižvelgdamas į poreikį užtikrinti patikimą ir riziką ribojančiais principais grindžiamą Įstaigos valdymą, turi nustatęs visapusę, adekvačią Įstaigos veiklos pobūdžiui, mastui ir sudėtingumui ir patikimą veiklos valdymo tvarką

SUSIRŪPINIMĄ KELIANTYS KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU ĮMONIŲ GRUPE:

Lietuvos bankui kelia rūpestį Įstaigų valdymo sistema, kai Įstaigų, priklausančių įmonių grupei, veiklos kontrolės ir rizikų valdymo mechanizmas yra sukonzentruotas įmonių grupėje, nors pačios Įstaigos yra atsakingos už joms, licenciją turinčioms Įstaigoms, taikomų priežiūrinių reikalavimų įgyvendinimą.

ĮSTAIGOS PRIVALO UŽTIKRINTI, KAD JŲ VEIKLOS KONTROLĖS IR RIZIKŲ VALDYMO PROCESAS, ĮSKAITANT IR DĖL TO PRIIMAMUS SPRENDIMUS ĮSTAIGOS LYGIU, BŪTŲ ĮGYVENDINTAS ĮSTAIGOJE:

1. Įstaigoje turėti pakankamą skaičių kvalifikuotų, LR teisės aktuose nustatytus reikalavimus suprantančių darbuotojų;
2. valdymo organas turi skirti pakankamai laiko Įstaigos valdymo sprendimams priimti;
3. Įstaigos organų nariai turi aktyviai ir veiksmingai dalyvauti Įstaigos vidaus valdymo sistemoje, gebėti priimti savarankiškus, pagrįstus ir objektyvius Įstaigos valdymo sprendimus.

Lietuvos banko lūkesčiai, susiję su tinkamu valdymo reikalavimų įgyvendinimu (2/3)

FUNKCIJŲ ATSKYRIMAS.

Įstaigos turi užtikrinti tinkamą priežiūros ir valdymo funkcijų įstaigoje atskyrimą, kad nebūtų situacijų, kai sutaps prižiūrintieji ir prižiūrimieji asmenys, ko pasėkoje:

- kiltų nuolatinio pobūdžio interesų konfliktai;
- darytų neigiamą įtaką funkcijų vykdymo efektyvumui;
- nebūtų užkertamas kelias vidaus audito nepriklausomumui ir siekiui nešališkai vykdyti šią funkciją;
- Įstaigos organai negalėtų nešališkai ir objektyviai vykdyti teisės aktuose jiems nustatytas funkcijas kitų organų ar jų narių atžvilgiu.

Priežiūros organas ir valdymo organai turi veiksmingai sąveikauti.

Įstaigų organams priimant sprendimus neturi dominuoti vienas asmuo arba nedidelė asmenų grupė.

SUSIRŪPINIMĄ KELIANTYS KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU PRIEŽIŪROS FUNKCIJA:

Nepriklausomai nuo to, kurio Įstaigos organo – stebėtojų tarybos, valdybos ar Visuotino akcininkų susirinkimo – diskrecijai priskirta vykdyti priežiūros funkcijas, Įstaiga turi įvertinti, ar pasirinktas sprendimas dėl priežiūros organo paskyrimo nekenkia priežiūros funkcijos veiksmingumui, sudaro sąlygas tinkamai veikti patikimai vidaus kontrolės sistemai ir tinkamai valdyti dėl interesų konfliktų kylančią riziką.

Lietuvos banko lūkesčiai, susiję su tinkamu valdymo reikalavimų įgyvendinimu (3/3)

2023 m. Lūkesčių raštas

dėmesys skirtas įmonių grupei priklausančių įstaigų, perduodančių veiklos funkcijas, atvejams

PERDUOTŲ VEIKLOS FUNKCIJŲ KONTROLĖ:

- Pagrindinis Įstaigų dėmesys turi būti skiriamas svarbių funkcijų kontrolei.
- Įstaigos turėtų dažniau naudotis savo audito teisėmis, t. y. rinktis atlikti auditą pačios arba organizuoti bendrąjį auditą.
- Vertindamas Įstaigų atitiktį Lietuvos bankas taip pat atkreips dėmesį, ar Įstaigos neturi veiklos nevykdančio subjekto (angl. *empty shell*) požymių.
- Lietuvos bankas ir toliau vertins: **ar Įstaigų organai tinkamai dalyvauja veiklos funkcijų perdavimo procese pradedant nuo veiksmų prieš sudarant veiklos funkcijų perdavimo sutartį, tada – sutarties kontrolės ir valdymo metu ir pasibaigus ar nutraukus sutartį.**

Valdymo ir atitikties kultūra turi būti nustatyta iš viršaus į apačią

Priežiūros institucija

Gera valdymo ir atitikties kultūra

Vadovybė

Kiti įstaigos darbuotojai

- Teigiamas vadovybės požiūris į vidaus kontrolę, rizikos valdymą, atitiktį ir valdymo priemones;
- Tinkamas darbuotojų skaičius ir kvalifikacija;
- Vidaus dokumentuose užfiksuotų kontrolės, atitikties funkcijų vykdymas praktikoje;
- Įstaiga neturi tuščios bendrovės (angl. *empty shell*) ar fiktyvios įmonės požymių;
- Nustatytų vidaus procedūrų ir aprašų laikymasis;
- Geri santykiai su priežiūros institucijomis;
- Patikima valdymo ir kontrolės sistema, kuri greitai pastebi ir ištaiso klaidas;

Lietuvos banko rengiamos rekomendacijos EPI ir MI vadovams ir valdybos nariams (1/2)

Būkite nepriklausomi

- Finansų rinkos dalyvio valdybos nariai ir vadovai turėtų būti nepriklausomi ir gebėti savarankiškai atlikti savo pareigas bei vengti netinkamos kitų asmenų įtakos. Finansų rinkos dalyvių vadovai turėtų gebėti priimti pagrįstus, objektyvius ir nepriklausomus sprendimus, būti pasirengę užduoti reikiamus klausimus, abejoti ir prieštarauti kitų siūlomoms sprendimams, konstruktyviai dalyvauti diskusijose ir priimti sprendimus (balsuoti) remdamiesi jiems pateikta informacija. Vadovas, Rizikų valdymo pareigūnas, Atitikties pareigūnas turi dalyvauti valdybos posėdžiuose ir turi teisę susipažinti su priimtais sprendimais.
- Įmonių grupėms priklausantys finansų rinkos dalyviai turėtų užtikrinti, kad valdymo struktūroje būtų pakankamai vadovų, nepriklausančių įmonių grupei ir neturinčių pareigų finansų rinkos dalyviui. Jie turėtų skirti pakankamai laiko, kad galėtų veiksmingai atlikti savo pareigas konkrečiame finansų rinkos dalyviui.
- Finansų rinkos dalyviai turėtų stiprinti kolegialių organų sudėtį ir įtaką ir taip sumažinti galimą vieno asmens įtaką.
- Finansų rinkos dalyviai turėtų tinkamai valdyti interesų konfliktus tiek įstaigos mastu, tiek atsakingų asmenų asmeninių sandorių atvejais. Finansų rinkos dalyvio interesų konfliktų valdymo procesas turėtų užtikrinti veiksmingą interesų konfliktų nustatymą, atskleidimą, prevenciją, rizikos mažinimą ir valdymą bei būti veiksminga finansų rinkos dalyvių vidaus kontrolės dalis.
- Finansų rinkos dalyviai, prieš išrinkdami ar skirdami asmenį kolegialaus organo nariu ar vadovu, turėtų atsakingai įvertinti, ar kandidato žinios, įgūdžiai ir patirtis yra tinkami užtikrinti veiksmingą to finansų rinkos dalyvio organo funkcijų vykdymą, atsižvelgdami į visų to organo narių kompetenciją ir kandidato kompetencijos pridėtinę vertę.

Lietuvos banko rengiamos rekomendacijos EPI ir MĮ vadovams ir valdybos nariams (2/2)

Siekite brandos ir atitikties kultūros

- Nuo pat pirmos veiklos finansų sektoriuje dienos finansų rinkos dalyviai turėtų nuolat demonstruoti ir siekti didinti savo brandą. Brandumas suprantamas kaip gebėjimas tinkamai įvertinti operacinę riziką ir vykdyti veiksmingą jos prevenciją.
- Finansų rinkos dalyviai turėtų užtikrinti, kad būtų įdiegta tinkama atitikties kultūra. Veiksminga finansų rinkos dalyvio atitikties kultūra turėtų apimti tinkamą valdymo požiūrį ir pagrindinių vertybių bei principų, įskaitant sąžiningumą, skaidrumą, atsakomybę, atskaitomybę, darbuotojų įsitraukimą ir įgalinimą, nustatymą, finansų rinkos dalyvio atitikties procesų aiškumą.
- Finansų rinkos dalyviai turėtų puoselėti aktyvius ir atvirus santykius su jų veiklą prižiūrinčiomis institucijomis ir užtikrinti, kad jų veiklą prižiūrinčioms institucijoms būtų laiku pranešama apie reikšmingus veiklos pokyčius, pavyzdžiui, apie ketinimus keisti licencijos išdavimo metu nurodytas veiklos sąlygas, vadovus, akcininkus, kontrolės funkcijas vykdančius darbuotojus, finansinius rinkos dalyvio kontaktinių duomenų pasikeitimus.
- Efektyvesniam rizikų valdymui užtikrinti, Finansų rinkos dalyviai turėtų įsivertinti poreikį sudaryti Rizikų valdymo komitetą, kuris teiktų valdybai rekomendacijas priimant sprendimus dėl rizikų valdymo.
- Lietuvos banko lūkestis, kad finansų rinkos dalyvio vadovas (arba jo pavaduotojas) ir valdymo organo sudėtyje yra paskirti nariai, gerai suprantantys Lietuvos Respublikos reguliacinę finansų sistemos aplinką ir skirs pakankamai laiko valdymo sprendimams priimti.

Turinys

1

VALDYSENOS IŠŠŪKIAI

2

LIETUVOS BANKO LŪKESČIAI IR REKOMENDACIJOS DĖL VALDYMO

3

KITOS PRIEŽIŪRINĖS AKTUALIJOS

4

VEIKLA PAREMTA PER TARPININKUS

PSD3 DIREKTYVA

- **Veiklos nutraukimo (angl. *winding-up*) plano parengimas.** Lūkestį dėl minėto plano rengimo Lietuvos bankas iškomunikavo 2022 m., 2023 m. atskirais atvejais buvo prašoma jį pateikti Lietuvos bankui. Reikalavimas turėti planą nustatytas ir [EK pasiūlyme dėl PSD2 peržiūros](#);
- **Elektroninių pinigų ir Mokėjimų direktyvų apjungimas** numatytas minėtame pasiūlyme. Elektroninių pinigų sąvoka pasiūlyme nedetalizuojama;
- **Kapitalo poreikio skaičiavimas pagal metodą B** pagrindinis, kiti metodai, atsižvelgiant į veiklos pobūdį;

KAPITALO METODAS B

- **2023 m. Lietuvos bankas atkreipė dėmesį EPĮ ir MĮ, kurios taiko ne B metodą, dėmesį**
- **Europos bankininkystės institucijos nuomone B metodu** geriausiai atsižvelgiama į mokėjimo įstaigos veiklai kylančią riziką, bei tokiu būdu yra užtikrinamas tinkamas šių įstaigų kapitalizavimas ([atsakymas į Europos Komisijos kvietimą teikti rekomendacijas dėl Mokėjimo paslaugų direktyvos \(PSD2\) peržiūros](#))
- pagal Europos Komisijos išaiškinimą tiek įeinantys, tiek išeinantys mokėjimai yra įskaičiuojami į skaičiavimo apimtį.

Klientų lėšų apsaugos reikalavimų vykdymo atskleidimas metinio audito ataskaitoje turi trūkumų

2023 m. Lūkesčių raštas

- dažnai apsiribojama tik konstatavimu, kad Įstaiga turi patvirtintas procedūras;
- Klientų ir nuosavų lėšų apskaitai naudojamos atskiros buhalterinės sąskaitos;
- Įstaigos klientų lėšas laiko ES bankuose.

Lietuvos banko išreikštas lūkestis:

- turi būti atskleista informacija, **kaip per praėjusius finansinius metus Įstaigoje buvo užtikrinamas** klientų lėšų apsaugos reikalavimų vykdymas;
- jeigu Įstaiga pasirinko klientų lėšų atskyrimo būdą, pastebėjimai turi apimti Įstaigos per praėjusius finansinius metus **sudarytų sutarčių nuostatų, nuolatinio klientų lėšų atskyrimo, atliktų lėšų sutikrinimo, vidaus kontrolės procedūrų ir kitų sričių**, atsižvelgiant į Įstaigos pasirinktą veiklos modelį (pvz., vykdant veiklą per tarpininkus), **vertinimą**.
- Įstaigoms gali būti **tikslinga atlikti papildomus auditus** (vidaus ar išorės) pagal poreikį, pavyzdžiui, Įstaigai pakeitus veiklos modelį (pradėjus vykdyti naują veiklą, teikti mokėjimo paslaugą) arba pasirinkus kitą klientų lėšų apsaugos būdą, kai tokie esminiai pokyčiai gali turėti įtakos klientų lėšų apsaugos reikalavimų vykdymui.

- **Patikrinimų metu nustatyti trūkumai skelbiami viešai**
<https://www.lb.lt/lt/rekomendacijos-del-epi-mi-veiklos-reikalavimu-ir-valdymo#ex-2-42023>
- Lūkestis EPĮ ir MĮ atitikties pareigūnams įsitraukti į kasdieninių atitikties klausimų sprendimą. Lietuvos bankas vis dar sulaukia iš EPĮ ir MĮ prašymų įvertinti įstaigos konkrečią faktinę situaciją, ar jos nurodytos aplinkybės neprieštarauja teisės aktams. **Įstaiga pati (pavyzdžiui, su atitikties pareigūno pagalba) turėtų įsivertinti planuojamų jos veiksmų atitiktį teisės aktų reikalavimas ir kartu pateikdama šį įvertinimą kreiptis į Lietuvos banką** su prašymu pateikti paaiškinimą dėl kilusių klausimų (jei tokių būtų);
- Primename, kad Įstaigos administracijos vadovas yra atsakingas už teisingų priežiūrai skirtų finansinių ir veiklos ataskaitų ir kitos informacijos pateikimą Lietuvos bankui. **Būtina stiprinti duomenų pateikimo kontrolę, ypač kai apskaitos funkcijos yra perduotos apskaitos įmonei**, kurios darbuotojai nežino EPĮ ir MĮ veiklos specifikos. Lietuvos bankas sulaukia elementarių klausimų (kas yra elektroniniai pinigai, jų vidurkis ir pan.), nors Įstaigoms iAPS yra prieinamos ataskaitų pildymo atmintinės.

Turinys

1

VALDYSENOS IŠŠŪKIAI

2

LIETUVOS BANKO LŪKESČIAI IR REKOMENDACIJOS DĖL VALDYMO

3

KITOS PRIEŽIŪRINĖS AKTUALIJOS

4

VEIKLA PAREMTA PER TARPININKUS

Teisinis tarpininkų veiklos reguliavimas

ES teisės aktai

- 1) Direktyva (ES) 2015/2366 – PSD2
- 2) Direktyva (ES) 2009/110/EB – EMD2

LR teisės aktai

- 1) Elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymas;
- 2) Mokėjimo įstaigų įstatymas

LBV nutarimai

- 1) Viešojo elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų sąrašo tvarkymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos banko valdybos 2009 m. gruodžio 30 d. nutarimu Nr. 246
- 2) Lietuvos banko valdybos 2009 m. gruodžio 30 d. nutarimu Nr. 245 patvirtintas Pranešimų apie ketinimą leisti, platinti ir išpirkti elektroninius pinigus, teikti mokėjimo paslaugas kitose valstybėse narėse teikimo ir nagrinėjimo tvarkos aprašas.
- 3) LBV 2020-07-23 nutarimas Nr. 03-106 „Dėl elektroninių pinigų įstaigų ir mokėjimo įstaigų valdymo sistemos ir gautų lėšų apsaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“

Kita

- 1) LB lūkesčių raštai
- 2) Informacija www.lb.lt (pranešimai, DUK'ai, [rekomendacijų skiltis](#) ir pan.)

Veiklos per tarpininkus, el. pinigų platintojus problematika 1/3

su tarpininkais susijusios **grupės įmonės teikia paslaugas kriptovaliutomis**, paslaugos teikiamos **per tą pačią platformą**, internetinę svetainę ar aplikaciją (*patvirtinimai, kad paslaugos bus atskirtos, būna formalūs*)

per tarpininkus nukreipta **veikla** orientuota į klientus, veikiančius **aukštos rizikos srityse** (*kriptokeityklos, skaitmeniniai lošimai/žaidimai ir pan.*)

MEPĮ **neįsivertina** kylančių **rizikų**, todėl atitinkamai **neturi** ir tam pritaikytų **kontrolės priemonių**

klientams nėra aišku, kas yra paslaugos teikėjas, kokios vartotojų apsaugos jiems galioja ir kurios priežiūros institucijos turėtų nagrinėti skundą (*neaiškus funkcijų pasiskirstymas tarp tarpininko ir MEPĮ*)

neįvertinama, kad klientai, kurie naudojami MEPĮ paslaugomis per tarpininką **yra MEPĮ klientai**, o ne tarpininko klientai ir **pagrindinė atsakomybė** už mokėjimo paslaugų suteikimą ir su tuo susijusių rizikų valdymą **tenka pačiai MEPĮ**

tarpininkai empty-shell (1-2 darbuotojai, įsteigta max iki metų); **netinkama tarpininkų vadovų reputacija**

MEPĮ **perduoda** didžiąją dalį funkcijų atlikti **motininei** ar kitoms **grupės įmonėms**

MEPĮ **nėra atlikusios tarpininko rizikos vertinimo**

Veiklos per tarpininkus, el. pinigų platintojus problematika 2/3

MEPĮ **nėra parengusios tvarkų, politikų** ar kt. dokumentų, kurie apibrėžtų visapusę ir teisės aktų reikalavimus atitinkančią **tarpininkų priežiūrą**

tarpininkai **nėra tinkamai supažindinami** su MEPĮ **vidaus kontrolės** procedūromis. **MEPĮ neužtikrina** tinkamos tarpininko **kontrolės** ir jo **veiklos vertinimo**

MEPĮ vidaus procedūrose **neregamentuojama**, kaip turi būti atliekamas tarpininko **tinkamumo, priimtumo vertinimas**

MEPĮ **planai** didele apimtimi **plėsti** veiklą per tarpininkus, bet tam MEPĮ **nėra tinkamai pasiruošusios**

sprendimus priima vienas asmuo arba sprendimai priimami grupės lygmeniu (*neatsižvelgiama į kitų jurisdikcijų (UK, Azija, JAV ir pan.) tarpininkų modelių skirtumus*)

netinkama klientų lėšų apsauga

MEPĮ **neturi vidaus procedūrų** arba jos silpnos (*trūksta informacijos, kaip su tarpininkais bendradarbiaujama, kaip keičiamasi informacija, kaip sprendžiami kilę ginčai*)

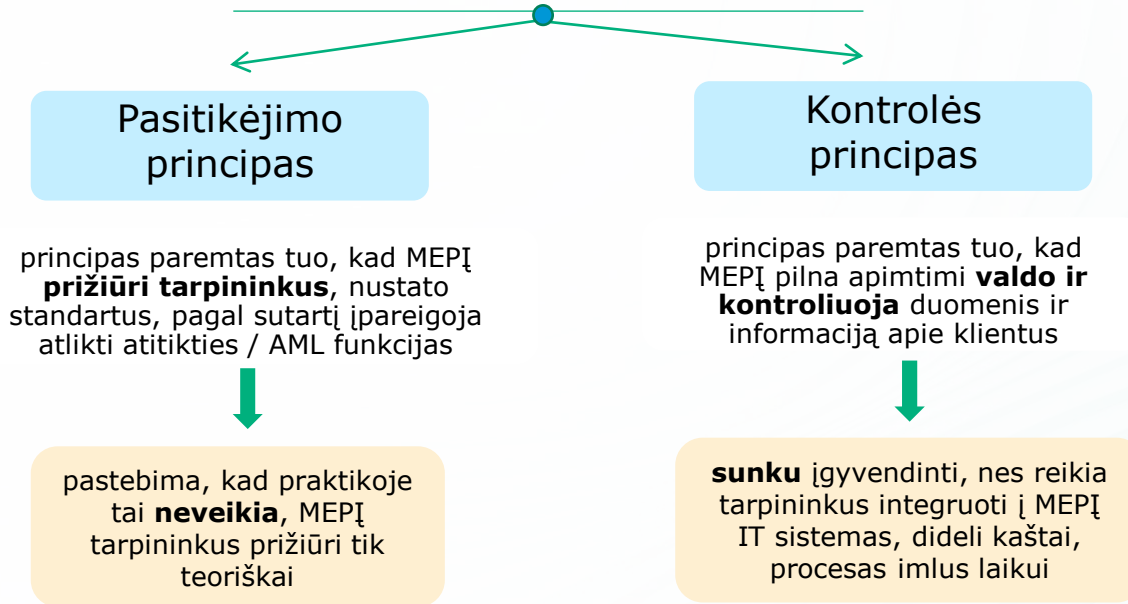

nėra vertinamos tarpininko perduodamos funkcijos tretiesiems asmenims

Veiklos per tarpininkus, el. pinigų platintojus, problematika 3/3

VEIKLA PER TARPININKUS

kai kuriais atvejais **MEPI klientais** laiko tarpininkus ar el. pinigų platintojus, o tikrus klientus - galutiniais vartotojais. Toks požiūris neteisingas, nes tarpininko pritraukti klientai yra MEPI klientai ir veiklos per tarpininkus atveju galutiniai vartotojai **yra MEPI klientai**

Tai plačios reikšmės sąvoka, apimanti trečiųjų šalių bendradarbiavimą su licencijuotomis MEPĮ.

Pagal šį modelį MEPĮ su verslo partneriu sudaro *White-Label Partnership Agreement*, kurio pagrindu verslo partneris, naudodamas savo tinklalapį, mobiliąją programėlę ar kitus panašaus pobūdžio sprendimus, pritraukia papildomą klientų bazę.

Kai kuriai atvejais MEPĮ vykdo veiklą naudodamasis skirtingais modeliais, kaip pvz.:

- 1) per partnerį vykdo rinkodarą, kur klientas tik iš partnerio aplinkos pasiekia MEPĮ aplinką ir gauna mokėjimo / el. pinigų paslaugas;
- 2) MEPĮ suteikiami tam tikri techniniai (IT) sprendimai, kurie padeda kitai MEPĮ teikti mokėjimo paslaugas;
- 3) MEPĮ vykdo veiklą per tarpininkus ar (ir) el. pinigų platintojus ir tarpininkas ar (ir) teikia mokėjimo paslaugas ar (ir) platina el. pinigus.

Pastebima, kad šie trys variantai persipina MEPĮ veikloje, todėl LB vertina individualiai kiekvieną atvejį, nes gali būti sukuriamos skirtingos atitikties problemos (*passporting, outsourcing, veikla per tarpininkus*).

LB pastebi, kad tam tikri modeliai, kurie LB vertinimu turėtų pakliūti po tarpininkavimo santykiais, nėra deklaruojami.

White-label (partnerystė)

Skirtumai nuo tarpininkavimo veiklos

- MEPI partneris neteikia mokėjimo paslaugų ir (arba) elektroninių pinigų paslaugų MEPI vardu.
- MEPI partneris jokiame paslaugos teikimo etape neturi prieigos prie klientų sąskaitų ir mokėjimo operacijų bei prie MEPI internetinės bankininkystės sistemos (*prie klientų sąsajos*);

MEPI partneris negali atlikti šių veiksmų:

- sudaryti mokėjimo paslaugų teikimo sutartis su klientais – **mokėjimo paslaugų teikimo sutartis sudaroma tik tarp MEPI ir kliento**;
- užmegzti dalykinius santykius su klientais, atidaryti mokėjimo sąskaitas klientams bei priimti su tuo susijusius sprendimus (**sprendimus priima pati MEPI**), partneris dalyvauja tik informacijos surinkimo iš kliento ir jos perdavimo MEPI etape;
- atlikti kliento pažinimo, rizikos vertinimo, kitus kliento deramo tikrinimo veiksmus bei priimti su tuo ar bet kokiais kitais atitiktis klausimais susijusius sprendimus, įskaitant sprendimus dėl mokėjimo operacijų vykdymo, stabdymo, tyrimo ir pan. (*šiuos sprendimus priima pati MEPI*).

Lietuvos banko lūkesčiai vykdant veiklą per tarpininkus, el. pinigų platintojus 1/3

- MEPI prisiima atsakomybę, galimas pasekmės ir taiko būtinas kontrolės priemonės.
- MEPI supranta prisiimamą riziką, įsipareigojimus, juos įsivertina ir valdo.
- MEPI parengia vidaus tvarkas, skirtas tarpininkų kontrolei ir užtikrina jų efektyvų įgyvendinimą.
- MEPI prieš pradėdant veiklą per tarpininkus visapusiškai pasirengia: įvertina PPTF bei kitas atitikties rizikas, parengia tinkamai pritaikytas kontrolės priemones (pvz. tinkama organizacinė struktūra, vidaus kontrolės sistema ar finansinės įtakos įstaigoms vertinimas, rizikos vertinimas).

White-label

- kiekvienu individualiu atveju MEPI įsivertina, ar *white label* paslauga nėra tarpininkavimas, el. pinigų platinimas ar veiklos funkcijų perdavimas kitiems asmenims.
- dažnu atveju *white label* veiklos modelis turi tarpininkavimo požymių. Jei iki šiol MEPI *white label* modelį vertino kaip veiklos funkcijų perdavimą kitiems asmenims, turėtų būti peržvelgta šio modelio atitiktis teisės aktams.
- jeigu *white label* turi tarpininkavimo požymių, MEPI turi kreiptis į Lietuvos banką dėl el. pinigų platintojų pasitelkimo ar tarpininkų įrašymo į viešąjį sąrašą.

Lietuvos banko lūkesčiai vykdant veiklą per tarpininkus, el. pinigų platintojus 2/3

Prieš kreipiantis į Lietuvos banką dėl tarpininkų įrašymo į viešąjį sąrašą ar el. pinigų platintojų pasitelkimo, **MEPĮ privalo:**

Įvertinti, ar įstaiga teiks finansines paslaugas per tarpininką ar el. pinigų platintojus.

- tarpininkas gali teikti mokėjimo paslaugas MEPĮ vardu. El. pinigų platintojai to daryti negali. Jie gali tik platinti el. pinigus (pvz., MEPĮ išleistas mokėjimo korteles, bet ne teikti su jomis susijusių mokėjimo paslaugų).

Parengti atitinkamus vidaus procesus, procedūras ir konkrečias priemones, kad galėtų užsitikrinti teisę kontroliuoti tarpininkus, el. pinigų platintojus ir per juos teikiamas mokėjimo paslaugas

- **gauti ir valdyti visą informaciją** apie per tarpininkus mokėjimo paslaugomis besinaudojančius **MEPĮ klientus, jų lėšų likučius, įsipareigojimus;**
- MEPĮ turi **pilnai** vykdyti atitikties funkcijas; MEPĮ **neturi** vykdyti tarpininko „priežiūros“, bet **turi turėti ir valdyti** apie klientus visą informaciją ir visus duomenis;
- numatyti **tarpininkų atsakomybę** už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą arba netinkamą vykdymą;
- **ypatingą dėmesį skirti** PPTF prevencijos, klientų lėšų apsaugos, nuosavo kapitalo poreikio skaičiavimo ir klientų skundų nagrinėjimo klausimams.

Lietuvos banko lūkesčiai vykdant veiklą per tarpininkus, el. pinigų platintojus 3/3

Prieš kreipiantis į Lietuvos banką dėl tarpininkų įrašymo į viešąjį sąrašą ar el. pinigų platintojų pasitelkimo, MEPĮ privalo:

Įvertinti
pasitelkiamus
verslo partnerius,
jų vadovų
reputaciją

- **įvertinti** su tarpininkavimo ar platinimo veikla susijusią riziką, numatyti konkrečias priemones, kuriomis bus atliekama tarpininkų ar el. pinigų platintojų veiklos kontrolė;
- jeigu MEPĮ nustato, kad tarpininkas ar el. pinigų platintojas veikia nesilaikydamas teisės aktuose nustatytų reikalavimų, pritaikyti atitinkamas vidaus kontrolės procedūras ir priemones, įskaitant ir dalykinių santykių nutraukimą.

LB ARTIMIAUSI PLANAI

Lietuvos bankas šiuo metu peržiūri galiojančius teisės aktus ir ketina griežtinti reglamentavimą, susijusį su veiklos vykdymu per tarpininkus, el. pinigų platintojus ar *white-label* pagrindu.

Lietuvos bankas 2024 m. atlikdamas patikrinimus – įtrauks ir tarpininkų ar el. pinigų platintojų veiklos kontrolės sritis.

O KOKIE MEPĮ ARTIMIAUSI PLANAI?

Skatiname bendradarbiauti, konsultuotis ir iš anksto informuoti LB.

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Ačiū
